

Sygn. akt I ACa 106/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 maja 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Roman Dzięczek

Sędziowie: SA Ewa Klimowicz-Przygódzka (spr.)

SA Joanna Wiśniewska-Sadowska

Protokolant: Ignacy Osiński

po rozpoznaniu w dniu 18 maja 2018 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) sp. z o.o. z siedzibą w W.

przeciwko T. R. i I. R.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 28 września 2016 r., sygn. akt I C 449/16

I. zmienia częściowo zaskarżony wyrok w ten sposób, że uchyla nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 31 lipca 2014 r. wydany w sprawie I Nc 147/14 w zakresie nakazującym pozwany T. R. oraz I. R., aby zapłacili solidarnie na rzecz powodowej spółki odsetki ustawowe od kwoty 365 176,75 zł za okres od dnia 17 czerwca 2014 r. do dnia 16 lipca 2014 r. i w tej części powództwo oddala,

II. oddala apelację w pozostałym zakresie,

III. zasądza od pozwanych T. R. i I. R. solidarnie na rzecz powodowej spółki kwotę 8100 zł (osiem tysięcy sto złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Joanna Wiśniewska-Sadowska Roman Dzięczek Ewa Klimowicz-Przygódzka

Sygn. akt I ACa 106/17

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Warszawie utrzymał w mocy nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym, nakazujący spółce (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. oraz T. R. i I. R. aby zapłacili solidarnie na rzecz spółki (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. kwotę 365 176,75 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 17 VI 2014 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 11 782 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Z ustaleń faktycznych jakie legły u podstaw tego rozstrzygnięcia wynikało, że w dniu 21 XII 2011 r. pomiędzy spółką z o.o. (...) z siedzibą w W. jako pożyczkodawcą i (...) spółką z o.o. z siedzibą w B. jako pożyczkobiorcą zawarta została umowa pożyczki opiewająca na kwotę 350 000 zł., oprocentowana według zmiennej stopy obowiązującej w okresach, za które odsetki są naliczane równej dwukrotności stopy lombardowej NBP powiększonej o 1 punkt procentowy marży. Tak ustalone oprocentowanie pożyczki w dniu zawarcia umowy wynosiło 13%. Zgodnie z dalszymi postanowieniami tej umowy od pożyczki nie spłaconej w terminie tj. do dnia 31 I 2012 r. miały być pobierane odsetki maksymalne, równe czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP. Pożyczkobiorca na zabezpieczenie roszczeń pożyczkodawcy wynikających z umowy wystawił 2 weksle in blanco poręczone przez T. R. i I. R.. W dniu 21 XII 2011 r. strony zawarły także porozumienie wekslowe. Kwota pożyczki została przekazana pozwanej spółce w dniu następnym tj. 22 XII 2011 r..

W dniu 28 XII 2011 r. został podpisany aneks do w/w umowy pożyczki mocą którego podwyższono kwotę pożyczki do 400 000 zł.. W tym samym dniu powódka przelała na rachunek bankowy pozwanej spółki dodatkową kwotę 50 000 zł..

W dniu kiedy pożyczka miała zostać spłacona tj. 31 I 2012 r. jej strony zawarły kolejny aneks do umowy podwyższający kwotę pożyczki do wysokości 900 000 zł. i zmieniający termin jej spłaty do dnia 31 VII 2012 r.. Postanowienia powyższego aneksu pożyczkodawca wykonał w następujący sposób: w dniu 6 II 2012 r. przelał na konto pozwanej spółki kwotę 200 000 zł, w dniu 2 III 2012 r. kwotę 100 000 zł, w dniu 23 III 2012 r. kolejne 100 000 zł. .

Spółka (...) sp. z o.o. w B. nie spłaciła jednak powyższej pożyczki. W dniu 28 X 2013 r. pożyczkodawca wezwał ją do zapłaty kwoty 1 175 226,04 zł, na co składało się 900 000 zł tytułem niespłaconego kapitału oraz 275 226,04 zł należnych wówczas powodowi odsetek od udzielonej pożyczki. Wezwanie to zostało wysłane także do poręczycieli wekslowych tj. T. R. i I. R..

Ponadto pozwana spółka w charakterze pożyczkobiorcy zawarła w dniu 10 I 2011 r. ze spółką (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. (obecnie w wyniku przekształcenia (...) S.A. z siedzibą w W.) w charakterze pożyczkodawcy umowę pożyczki, zmienioną aneksem z dnia 31 I 2012 r. na kwotę 2 000 000 zł. z terminem spłaty na dzień 31 VII 2012 r. Zgodnie z postanowieniem § 2 ust. 2 aneksu kwota 900 000 zł, przeznaczona została na spłatę należności głównej pożyczki zaciągniętej przez pozwaną spółkę od powodowej spółki z o.o. (...). Postanowienie to zostało wykonane w dniu 16 V 2014 r. w ten sposób, że (...) S.A. z siedzibą w W. przekazała kwotę 900 000 zł powodowej spółce tytułem spłaty należności głównej umowy pożyczki zawartej między tą spółką a pozwaną (...) sp. z o.o..

W dniu 27 V 2014 r. powódka wezwała pozwaną spółkę do zapłaty kwoty 365 176,75 zł tytułem wymagalnych odsetek od udzielonej kwoty pożyczki, a następnie w dniu 6 VI 2014 r. uzupełniła wystawiony przez (...) sp. z o.o. w B. na zabezpieczenie weksel na kwotę 365 176,75 zł. i opatrzyła go datą płatności 16 VI 2014 r..

Zawiadomienie o uzupełnieniu wekslu i przedstawieniu go do zapłaty w dniu 6 VI 2014 r. zostało wysłane wszystkim pozwany. Kwota weksla nie została zapłacona.

Jako podstawę powyższych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy wskazał dowody z dokumentów złożone do akt sprawy, których wiarygodność nie była kwestionowana przez żadną ze stron i nie budziła wątpliwości tego sądu.

Przechodząc do oceny prawnej sporu powstałego pomiędzy powodową spółką a poręczycielami wekslowymi (wystawca weksla tj. spółka (...) z siedzibą w B. nie wniosła zarzutów od nakazu zapłaty) Sąd Okręgowy podnosił, iż w postępowaniu nakazowym opartym na wekslu wierzyciel dochodząc roszczenia od dłużnika wekslowego, nie musi uzasadniać ani faktu powstania zobowiązania wekslowego, ani istnienia długu, ponieważ abstrakcyjność zobowiązania wekslowego sprawia, że sam fakt posiadania weksla dowodzi, że zawarta w nim wierzytelność istnieje. Strony mogą jednakże powoływać się na podstawy faktyczne i prawne wynikające z łączącego je stosunku prawnego, który jest źródłem dochodzonego przez powoda roszczenia cywilnoprawnego (wyrok SN z 14 III 1997 r., I CKN 48/97).

Taka też sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie. Powód bowiem już w pozwie a pozwani w zarzutach od nakazu zapłaty odnosili się do stanowiącej kaucję weksla umowy pożyczki. Tym samym rozstrzygnięcie niniejszej

sprawy wymagało oceny sporu nie tylko na płaszczyźnie prawa wekslowego, ale również na płaszczyźnie stosunku cywilnoprawnego, leżącego u podstaw wystawienia i poręczenia weksla.

Pozwani w zarzutach od nakazu zapłaty nie kwestionowali istniejącego pomiędzy stronami stosunku zobowiązaniowego, w którym występowali w roli poręczycieli wekslowych. Podnieśli zarzut niewykazania wysokości stóp procentowych stanowiących podstawę ustalenia wysokości roszczenia odsetkowego. Sąd Okręgowy zwrócił jednak uwagę, że umowa pożyczki z dnia 21 XII 2011 r. wskazywała, że pożyczka oprocentowana jest według zmiennej stopy obowiązującej w okresach, za które odsetki są naliczane równej dwukrotności stopy lombardowej NBP powiększonej o 1 punkt procentowy marży, a po bezskutecznym terminie jej spłaty oprocentowanie to wzrosło do wysokości odsetek maksymalnych, równej czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP. Wysokość stopy kredytu lombardowego NBP jest zaś faktem znanym powszechnie, nie wymagającym dowodu (art. 228 k.p.c.). Stanowi ona powszechny w obrocie próbiez wysokości odsetek, do którego odwoływał się również kodeks cywilny regulując wysokość odsetek maksymalnych w dacie powstania zobowiązania oraz w dacie wydania nakazu zapłaty. Powołując się na orzecznictwo Sąd Okręgowy wskazywał, że materiały opublikowane w Monitorze Sądowym i Gospodarczym stanowią fakt powszechnie znany (postanowienie SN z 26 XI 2014 r., III CSK 254/13). Tym bardziej w jego ocenie faktem powszechnie dostępnym i znanym jest wysokość stopy kredytu lombardowego ustalana w drodze uchwały Rady Polityki Pieniężnej.

Niezależnie od powyższego, sąd I instancji zwracał uwagę, że powódka dołączyła do pozwu wartości faktur odsetkowych zawierające wysokości kwot składających się na skapitalizowane roszczenie odsetkowe. Ponadto zawarła umowę, która podawała sposób wyliczenia odsetek. Te dwa elementy były wystarczające do wykazania wysokości roszczenia.

Ustosunkowując się do pozostałych zarzutów pozwanych wniesionych od nakazu zapłaty, dotyczących wypełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem wekslowym, Sąd Okręgowy podnosił, że ciężar dowodu, iż weksel in blanco wypełniony został w sposób sprzeczny z porozumieniem (art. 10 ustawy z 1936 r. - Prawo wekslowe) spoczywa na dłużniku wekslowym, który zarzut podniósł. Przy czym zgodnie z art. 493 § 1 k.p.c. pozwany winien już w treści zarzutów do nakazu zapłaty sformułować wszystkie zarzuty i dowody dotyczące tej kwestii. W świetle przeprowadzonych w sprawie dowodów należało uznać, że w zakresie kwoty skapitalizowanych odsetek, weksel wystawiony przez biorącego pożyczkę został prawidłowo wypełniony, zgodnie z wymogami art. 101 prawa wekslowego, zaś strona pozwana nie zaferowała dowodu, który prowadziłby do innej konstatacji. Obowiązek zapłaty weksla wynikał z art. 720 k.c. w zw. z art. 32 prawa wekslowego.

Jako nie mająca znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy została oceniona podniesiona przez pozwanych w zarzutach od nakazu zapłaty okoliczność zawarcia z innym podmiotem warunkowej umowy sprzedaży.

Uzasadniając z kolei rozstrzygnięcie w przedmiocie odsetek ustawowych zasądzonych od sumy wekslowej od dnia 17 VI 2014 r. do dnia zapłaty Sąd Okręgowy powołał się na art. 481 k.c. i jako datę rozpoczynającą okres opóźnienia pozwanych wskazał dzień następujący po dacie płatności weksla.

Apelację od powyższego wyroku wnieśli pozwani T. R. i I. R. podnosząc w niej następujące zarzuty:

- naruszenia art. 228 k.p.c. poprzez przyjęcie, że wysokość stopy kredytu lombardowego NBP jest faktem powszechnie znanym i nie wymaga dowodzenia,

- naruszenia art. 233 § 1 zw. z art. 245 k.p.c. poprzez przyjęcie, że faktury VAT na kwotę odsetek oraz umowa, w której wskazano sposób naliczania odsetek stanowią dowód potwierdzający wysokość dochodzonego roszczenia, podczas gdy są to dokumenty prywatne, stanowiące jedynie dowód tego, że osoba, które je podpisała złożyła zawarte w nich oświadczenie,

- naruszenia art. 321 § 1 k.p.c. poprzez orzeczeniu o roszczeniu wekslowym, objętym zarzutem uzupełnienia niezgodnego z treścią, co do którego powód nie podniósł twierdzeń o faktach - przedmiocie roszczenia,

- naruszenia art. 10 prawa wekslowego poprzez pominięcie zarzutu uzupełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem.

Tym samym apelujący wnosili o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanych nie zasługiwała na uwzględnienie z uwagi na to, że podniesione w niej zarzuty były bezzasadne.

Postępowanie sądowe w niniejszej sprawie toczyło się po wydaniu nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, po wniesieniu od tego nakazu zarzutów przez pozwanych. W zarzutach tych odniesiono się do stosunku podstawowego, którego prawidłowe wykonanie zabezpieczał weksel in blanco poręczony przez pozwanych, następnie wypełniony przez remitenta, stanowiący podstawę wydania nakazu zapłaty. Na skutek powyższego spór z płaszczyzny stosunku wekslowego przeniósł się na płaszczyznę stosunku podstawowego tj. wynikającego z umowy pożyczki zawartej w dniu 21 XII 2011 r. pomiędzy powodowa spółką a spółką z o.o. (...) z siedzibą w B.. Nie zmienia to jednak postaci rzeczy, że w dalszym ciągu proces ten miał charakter tzw. procesu wekslowego.

Sumę wekslową stanowiły odsetki kapitałowe naliczone przez pożyczkodawcę za okres do momentu otrzymania spłaty kapitału, co nastąpiło w dniu 16 V 2014 r. (k 389). Porozumienie wekslowe uprawniało pożyczkodawcę do wypełnienia weksla na kwotę wynikającą z tego rodzaju zobowiązania tj. na sumę odpowiadającą zobowiązaniu pożyczkobiorcy wobec pożyczkodawcy, łącznie z odsetkami, prowizjami i opłatami powstałymi z tytułów przewidzianych w w/w umowie pożyczki (art. 1 porozumienia, k 8).

Oprocentowanie kwoty udzielonej pożyczki zostało określone w § 2 umowy pożyczki. Zgodnie z postanowieniami ust 1 i 4 tego paragrafu oprocentowanie to miało zostać naliczone według zmiennej stopy obowiązującej w okresach, za które odsetki są naliczane równej dwukrotności stopy lombardowej NBP powiększonej o 1 punkt procentowy marży, a po upływie terminu spłaty pożyczki miało odpowiadać odsetkom maksymalnym – równym czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP. W odpowiedzi na zarzuty od nakazu zapłaty wniesione przez pozwanych strona powodowa przedstawiła wyliczenie oprocentowania pożyczki za poszczególne okresy, w których następowała zmiana wysokości stawki procentowej, podając tę wysokość, nie wskazując jednak podstawy obliczenia stawki oprocentowania, czyli wysokości stopy lombardowej NBP za poszczególne okresy (k 390). W szczególności wbrew twierdzeniom zawartym w odpowiedzi na apelację, w postępowaniu pierwszoinstancyjnym nie został przedstawiony przez powodową spółkę dokument w postaci „Podstawowe stopy procentowe NBP w latach 1998-2005 r.” taki jak dołączono do tej odpowiedzi na apelację, z k 511 akt.

Zdaniem strony apelującej powodowa spółka nie wykazała tym samym wysokości należnych jej odsetek z tytułu oprocentowania kapitału, a tym samym nie wykazała, że w sposób prawidłowy tj. zgodny z porozumieniem wekslowym wypełniła wystawiony przez spółkę z o.o. (...) z siedzibą w B. na zabezpieczenie umowy pożyczki weksel in blanco, poręczony przez pozwanych.

Powyższy zarzut pomija jednak bardzo istotną w niniejszej sprawie kwestię rozkładu ciężaru dowodowego, który z uwagi na oparcie w pierwszej kolejności powództwa na wekslu i wydaniu na podstawie tego weksla nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym przedstawiał się nieco inaczej niż w typowym procesie.

Należy bowiem mieć na uwadze, że wystawienie i wydanie weksla wierzycielowi, a następnie jego uzupełnienie stwarza domniemanie istnienia objętej tym wekslem wierzytelności wekslowej w wysokości sumy wekslowej i przerzuca w ten sposób ciężar dowodu przeciwnego na dłużnika, gdy tymczasem w braku weksla dowód istnienia i wysokości wierzytelności obciąża wierzyciela (uchwała 7 sędziów SN mająca moc zasady prawnej z 7 I 1967 r. III CZP 19/66). Powyższe oznacza, iż to na pozwanych jako poręczycielach wekslowych spoczywał ciężar udowodnienia uzupełnienia weksla gwarancyjnego niezgodnie z deklaracją wekslową (art. 6 k.c.) – wyrok SN z 25 XI 2010 I CSK 387/10, z 27 III

2014 r., III CSK 100/13, wyrok SA w Krakowie z dnia 26 V 2015 r., I ACa 347/15, z 25 II 2016 r. I ACa 1670/15 ; wyrok SA w Warszawie z dnia 2 IV 2014 r., VI ACa 1292/13, wyrok SA w Poznaniu z dnia 17 VI 2014 r., I ACa 353/14).

Tym niemniej jednak w przypadku weksła gwarancyjnego in blanco przyjmuje się w orzecznictwie, że podniesienie przez dłużnika wekslowego zarzutu jego wypełnienia niezgodnie z porozumieniem wekslowym tworzy u remitenta obowiązek wskazania z jakiego tytułu domaga się on zapłaty oraz przedstawienia (lecz nie udowodnienia) sposobu wyliczenia sumy wekslowej (wyrok SA w Katowicach z 28 VIII 2007 r. I ACa 442/07, SA w Poznaniu z dnia 9 III 2011 r. I ACa 122/11, SA w Białymstoku z 4 VII 2016 r. I ACa 195/16). Bez tego bowiem strona pozwana nie jest w stanie wykazać braku zgodności sumy wekslowej z porozumieniem. Dodać należy, że strona powodowa nie miałaby takiego obowiązku, gdyby otrzymała od pozwanej całkowicie wypełniony weksel.

Powodowa spółka w niniejszej sprawie wyjaśniła jaka należność składa się na sumę wekslową , że są to odsetki kapitałowe, naliczone od kwoty udzielonej pozwanej spółce (będącej wystawcą weksła) pożyczki, określiła podstawy naliczenia tych odsetek i ich wysokości (postanowienia paragrafu 2 umowy oraz okres za jaki zostały naliczone - pismo z 10 V 2016 r. k 364) oraz wbrew zarzutowi apelacji przedstawiła wyliczenie sumy wekslowej (k 390) w sposób, który umożliwił pozwanym podjęcie obrony w niniejszym procesie .

Dysponując bowiem zasadami naliczania, w tym ustalania wysokości tychże odsetek, wynikającymi z umowy pożyczki (§ 2 ust 1 i 5) , znając podawaną przez powódkę i wynikającą z umowy oraz aneksów do niej wysokość kwoty pożyczki, ustalony w umowie (zmienionej aneksami) termin jej spłaty oraz podawany dzień uregulowania należności głównej, pozwani mieli wszelkie podstawy do dokonania weryfikacji wyliczenia sumy wekslowej. Okoliczności powyższej nie zmienia fakt, iż w wyliczeniu strony powodowej nie przedstawiono wysokości stopy lombardowej NBP , stanowiącej podstawę do ustalenia wysokości oprocentowania . Informacja na temat wysokości tej stopy jest bowiem ogólnie dostępna jak i powszechnie znana w rozumieniu art. 228 § 1 k.p.c.. Obok innych stóp procentowych, jest bowiem ogłaszana publicznie, w Dzienniku Urzędowym Narodowego Banku Polskiego (uchwała SN z 11 IX 2014 r. III CZP 53/14).

Strona pozwana nie przedstawiała jakichkolwiek dowodów podważających wskazaną przez wierzyciela wysokość należnych mu umownych odsetek kapitałowych od kwoty udzielonej pożyczki, a tym samym należało , kierując się domniemaniem istnienia wierzytelności wekslowej w wysokości określonej w wekslu , uwzględnić zgłoszone w niniejszej sprawie powództwo .

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, iż podniesione w apelacji zarzuty naruszenia art. 228 k.p.c., art. 233 § 1 w z.w z art. 245 k.p.c., art. 321 § 1 k.p.c. , art. 10 prawa wekslowego były chybione.

Dodatkowo tylko w związku z podniesioną obrazą art. 321 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny wyjaśnia, iż wbrew twierdzeniom zawartym w uzasadnieniu apelacji powodowa spółka przedstawiła fakty opisujące przedmiot żądania zarówno w samym pozwie jak i w piśmie procesowym z dnia 10 V 2016 r. ,określiła jaka należność obciążająca wystawcę weksła składa się na sumę wekslową oraz wskazała jej wysokość. Okoliczność niepodania wszystkich danych związanych z wyliczeniem tej wysokości tj. wysokości stopy kredytu lombardowego NBP należało wiązać nie z wyjściem ponad żądanie pozwu tj. jego podstawę faktyczną tylko z kwestią nieudowodnienia roszczenia, co jak już wyżej wyjaśniono było bezzasadne.

Pomimo bezzasadności zarzutów apelacji zaskarżony wyrok podlegał jednak częściowej zmianie z uwagi na naruszenie przez sąd I instancji przepisów prawa materialnego tj. art. 482 k.c., którą to okoliczność sąd odwoławczy z urzędu bierze pod uwagę. Z tytułu opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego polegającego na zapłacie sumy wekslowej, na rzecz strony powodowej zasądzone zostały także odsetki ustawowe za opóźnienie liczone od dnia następnego po wskazanym na wekslu dniu jego płatności. Zważyć jednak należy, że na sumę wekslową składają się odsetki kapitałowe od przekazanej na rzecz pożyczkobiorcy kwoty pożyczki. W takiej zaś sytuacji zgodnie ze wspomnianym art. 482 k.c. można żądać odsetek od zaległych odsetek od daty wytoczenia powództwa. Treść normatywna tego przepisu nie daje podstaw do różnicowania „zaległych odsetek” ze względu na tytuł prawny ich

naliczania (uchwała SN z 5 X 1994 r. III CZP 128/94). Objęte są nim także odsetki kapitałowe (wyrok SN z dnia 1 X 1998 r., I CKN 782/97) .

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 496 k.p.c. zmienił częściowo zaskarżony wyrok , w ten sposób, że uchylił nakaz zapłaty w zakresie nakazującym pozwanym aby zapłacili powodowej spółce odsetki ustawowe od sumy wekslowej za okres od dnia 17 VI do dnia 16 VII 2014 r. i w tej części powództwo oddalił.

Zmiana powyższa dotyczyła tylko nieznaczonej części zgłoszonego w pozwie roszczenia, stąd na podstawie art. 100 k.p.c. pozostawione zostało rozstrzygnięcie sądu I instancji dotyczące kosztów procesu, którymi w całości zostali obciążeni pozwani.

Podobnie jeżeli chodzi o postępowanie apelacyjne. Ponieważ apelacja pozwanych uwzględniona została jedynie w niewielkim zakresie, na podstawie art. 100 k.p.c. zostali oni obciążeni obowiązkiem zwrotu na rzecz powódki kosztów postępowania apelacyjnego w całości tj. w zakresie kosztów zastępstwa procesowego.

SSA E. Klimowicz- Przygódzka SSA R. Dzięczek SSA J. Wiśniewska-Sadowska